

A bordás GEO alátétlemezes vasúti sínleerősítések korszerűsítése az új fejlesztésű VOSSLOH Skl-24 típusú szorítókengyelekkel

GEO fastening improvement using elastic Vossloh pliers

Modernizarea prinderii GEO cu clesti elastici de tip Vossloh

Dr. KAZINCZY László PhD. egyetemi docens

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Út és Vasútépítési Tanszék

1. Az osztott rendszerű GEO alátétlemezes, merev szorítólemezes sínleerősítések szorítókengyelekkel történő fejlesztésének lépései Magyarországon

A szétválasztott rendszerű alátétlemezes (GEO bordás alátétlemezes), merev szorítólemezekkel (GEO szorítólemezek) felszerelt sínleerősítés első jelentősen rugalmas utódja – az Skl-2 szorítókengyeles változat után – az Skl-3 jelű szorítórugós megoldás volt. Pár évvel később a bordás alátétlemezekben az Skl-3 jelű szorítókengyelt a még rugalmasabb Skl-12 jelű rugó váltotta fel.

Az Skl-12 jelű szorítókengyelt a német VOSSLOH Fastening Systems Kft. (Werdohl) az 1980-as évek elején fejlesztette ki. A szorítókengyel a *bordás, GEO alátétlemezes* (német megjelöléssel „K” típusú alátét-lemez) *sínleerősítésekben* a sínzálakat rugalmas módon rögzíti. Az Skl-12 típusú szorítórugó az 1970-es évek közepétől gyártott ugyancsak VOSSLOH fejlesztésű Skl-3 típusú szorítókengyeleket váltotta ki az új sínleerősítésekben. Az Skl-12 típusú szorítórugó elődjénél lényegesen nagyobb rugalmasságot biztosít a sínzálak rögzítésénél. A szorítórugó nézetrajzai az *1. ábrán*, erő-elmozdulás diagramja a *2. ábrán* látható.

Az Skl-12 jelzésű szorítórugó Magyarországon *széles körben ismert és alkalmazott* eleme a GEO bordás alátétlemezzel kivitelezett rugalmas rendszerű lekötéseknek. A hazai alkalmazások a közúti vasutaktól – a földalatti gyorsvasutakon keresztül – a nagyvasútig terjednek, *kiváló referencia tapasztalatokkal*. A hazai vasutaknál alkalmazott GEO alátétlemezes, Skl-12 típusú szorítórugóval, betonra szerelt sínleerősítést metszetben a *3. ábra*, felülnézetben az *1. kép* szemlélteti.

Az *Skl-12 jelzésű szorítórugók* alkalmassági vizsgálatát először a BME Út és Vasútépítési Tanszék (2000), majd a FAMILIA Bt. (2008) végezte. Minthogy a szorítórugót a kutatási munkák *minden szempontból megfelelőnek minősítették*, ezért az *Alkalmassági Bizonyítványt, illetve ÉME engedélyt* kapott.

A budapesti 4. számú földalatti gyorsvasút vonalán a vasúti pályaszerkezet kivitelezési jogát 2008-ban a TÓTH TD. nyerte el, alagúti szakaszokon a *VOSSLOH 336 típusú rugalmas sínleerősítési rendszerrel*, a járműtelepi vágányokon *GEO bordás alátétlemezes, szorítórugós lekötési megoldással*. Mindkét sínleerősítésben a sínzál rögzítése *egységesen az Skl-12 típusú szorítórugókkal történik*. A sínleerősítések mindegyike *magas szinten kielégíti* a pályázati kiírásban rögzített műszaki követelményeket, s ugyanakkor mindkét megoldás magyar *ÉME engedéllyel is rendelkezik*.

A sínzálak rögzítése a *szétválasztott szerkezetű-, rugalmas rendszerű sínleerősítéssel* történik a beton (betonlemez) aljzathoz. A sínleerősítés metszet és nézetrajza UIC 54 rendszerű sín esetében a *4. ábrán* látható (a sínleerősítés elemeinek ábra szerinti sorszámát, pontos megnevezését, szabványos jelölését, anyagát, lekötésenkénti mennyiségét a kapcsolódó táblázat tartalmazza).

2008. novemberében az Skl-12 típusú szorítórugókat gyártó VOSSLOH Fastening Systems (Werdohl) részéről *felvetődött az a javaslat*, hogy a 4. számú földalatti gyorsvasúti vonalon nyertes sínleerősítések szerelése ne az Skl-12 típusú szorítórugókkal, hanem a cég által – a hasonló szerkezetű sínlekötésekhez – az elmúlt években kifejlesztett *Skl-24 típusú szorítókengyelekkel* történjék.

A VOSSLOH Fastening Systems a különböző alátétlemezes sínleerősítéseit az utóbbi időkben egyébként már alternatív módon, *mindkét szorítórugó változattal ajánlja* az üzemeltetők részére, az új szorítókengyel alkalmazása esetén *kihangsúlyozva annak műszaki előnyeit*.

A 4. számú földalatti gyorsvasúti vonalon tervezett sínleerősítésekben *az Skl-24 típusú szorítórugók alkalmazásának műszaki akadálya nincsen*, sőt a szorítókengyel Skl-12 típusú szorítórugóhoz viszonyított lé-

nyegesen nagyobb rugalmassága révén kedvezőbb igénybevételi körülményeket nyújt a szóban forgó sínleerősítésekben.

Minthogy az Skl-24 jelű szorítókengyel lényegében az Skl-12 jelű szorítórugó korszerűbb változata, ezért kézenfekvő, hogy annak alkalmazási lehetőségét a VOSSLOH 336 típusú sínleerősítési rendszeren túl az egyéb felhasználási területekre is kiterjesszük, így a zúzottkő ágyazatú keresztaljas vágányok szétválasztott rendszerű, GEO bordás, alátétlemezes sínrögzítő megoldására is.

A VOSSLOH cég felkérésére a BME Út és Vasútépítési Tanszék, valamint a FAMÍLIA Bt. 2009 folyamán „Alkalmassági Vizsgálatot” végeztek az Skl-24 típusú szorítókengyellel kapcsolatban, a magyarországi alkalmazási engedély megadása céljából. A vizsgálatok kedvező eredményei alapján a szorítókengyel, illetve a vele kialakított Geo alátétlemezes sínleerősítések szabad utat kaptak a hatóságtól az üzemi felhasználásokra.

2. Az Skl-24 típusú szorítókengyellel kialakított osztott rendszerű, GEO lemezes sínleerősítés műszaki leírása

Az Skl-24 jelű szorítókengyel és az ezzel kialakított bordás alátétlemezes sínleerősítés (KS 24 típusú sínleerősítés) a VOSSLOH Fastening Systems Kft. (Werdohl) szorítórugókkal ellátott, szétválasztott rendszerű, alátétlemezes termékcsaládjának legkorszerűbb változata.

A függőleges irányban fokozottabban rugalmas ágyazási tulajdonságú GEO alátétlemezes („K” rendszerű) sínleerősítésekhez fejlesztette ki a VOSSLOH Fastening Systems Kft. az Skl-24 típusú szorítórugót, amely lényegében a már 20 éve gyártott Skl-12 típusú szorítókengyelek mai, korszerűbb változata. Az Skl-24 típusú szorítórugó gyártási rajza az 5. ábrán, erő-elmozdulás diagramja a 6. ábrán látható.

Az Skl-24 típusú szorítókengyeleket a VOSSLOH cég egyrészt a legújabb fejlesztésű sínleerősítéseihez (például VOSSLOH 336 / Skl-24), másrészt mindazon korábbi sínleerősítéseihez is ajánlja, amelyeket az Skl-12 típusú szorítórugókkal szereltek fel. Az Skl-24 típusú szorítórugóval felszerelt GEO alátétlemezes sínleerősítés nézete a 2. képen szemlélhető.

Az Skl-24 jelű szorítókengyelekkel ellátott bordás, alátétlemezes sínleerősítések faaljakon és betonalkaljakon egyaránt alkalmazhatók. A sint az Skl-24 típusú szorítókengyelek rögzítik az alátétlemezhöz. A beépítési állapot akkor érhető el, amikor a kengyelt rögzítő szorítócsavar meghúzása következtében a kengyel középső része és a sintonp felső felülete közti távolság 0 – 2 mm-re adódik. Ehhez 180 – 200 Nm meghúzó nyomaték tartozik. A sín és az alátétlemez közé (német jelzés szerint: Zw 700/148/165 KS) műanyag közbetét helyezendő.

A sinszalak dőlését (1:20 vagy 1:40) faaljakon a bordás alátétlemez, betonalkaljakon a beton felülete adja meg (a Deutsche Bahn AG. nagyvasúti vonalain az aljakon épített KS típusú sínleerősítésben 1:40 síndőlést biztosító Rph 6-160 jelű bordás alátétlemezeket alkalmaznak). Az alátétlemezt a KS felépítményen 4 db (német jelölés szerint: Ss 8) csavar rögzíti az aljhoz. Betonalkaljakon – az alj típusától függően – elegendő lehet 2 db. síncsavar alkalmazása. Ha a betonalj felső felülete biztosítja a szükséges síndőlést, akkor természetesen síndőlés nélküli párhuzamos síkú bordás alátétlemez alkalmazása szükséges. Az idevonatkozó összeállítási rajzok a 7–8. ábrákon láthatók. A sínleerősítések elemjegyzékét az 1. táblázat tartalmazza.

Az Skl-24 jelű szorítókengyelre, és az ezzel kialakított sínleerősítésre az alábbiak jellemzőek:

- Megbízható, biztonságos;
- Nagy szorítóerőt és eltolási ellenállást biztosít;
- Sínbillenés ellen nagy biztonságot nyújt;
- Sínvándorlás gátló kengyel alkalmazása szükségtelen;
- A sinkibillenéseket a szorítókengyel középső ága csillapítóan felfogja;
- A síncsere és a nagy hőmérsékleti erőkiegyenlítés (kilélegeztetés) azáltal válik könnyebbé, hogy csupán a csavarokat kell ellenőrizve feloldani;
- Ennél a sínleerősítő rendszerénél keresztaljas vágányokban valamennyi leerősítő alkatrészt az aljra előre lehet szerelni, ezáltal lehetővé válik a vágány gépesített megépítése;
- A sínnek vágányra való leerősítéséhez az Skl-24 kengyel vízszintes, a sintengely felé történő becsúsztatása és a szorítócsavarok újbóli meghúzása is elegendő.

Az Skl-24 és az Skl-12 típusú szorítórugók között a műszaki jellemzőkben jelentkező eltérések a rugó-karakterisztikák különbségéből fakadnak, amelyek egyrészt a rugókban felhasznált anyag mennyiségének (az Skl-24 típusú rugó tengely mentén mért hossza lényegesen meghaladja az Skl-12 típusú rugóét), másrészt a térgeometriai vonalazásnak (az Skl-24 típusú rugó végei a sinszállal nem párhuzamos irányban fejeződnek be – mint az Skl-12 típusú rugónál –, hanem a síngerinc felé ki vannak hajlítva, ezáltal hosszabb a rugó és a sín-

talp érintkezési hossza) a differenciáltságával magyarázhatók. A rugókarakterisztikákban az első és a második lineáris szakasz közti töréspont az *Sk1-24* típusú rugónál: [16,5 mm; 11 kN], az *Sk1-12* típusú rugónál: [14,5 mm; 13 kN].

Az *Sk1-24* típusú szorítórugónak az *Sk1-12* típusú szorítókegyellel szemben mutatott előnyösebb tulajdonságai – a GEO rendszerű alátétlemezes sínleerősítések esetében – az alábbiakban foglalható össze:

1. Az *Sk1-24* típusú rugó *első üzemi szakaszhoz tartozó rugalmassága* az *Sk1-12* típusú rugóhoz képest *lényegesen nagyobb* ($D [Sk1-24] = 11/16,5 = 0,67 \text{ kN/mm}$; $D [Sk1-12] = 13/14,5 = 0,90 \text{ kN/mm}$).
2. Az *Sk1-24* típusú rugó *egységnyi elmozduláshoz tartozó erővesztése* az *Sk1-12* típusú rugóhoz képest *lényegesen kisebb* ($D [Sk1-24] = 0,67 \text{ kN/mm}$; $D [Sk1-12] = 0,90 \text{ kN/mm}$).
3. Az *Sk1-24* típusú rugó *eltolás-ellenállása* az *Sk1-12* típusú rugóhoz képest *nagyobb*.
4. Az *Sk1-24* típusú rugó *elforgás-ellenállása* az *Sk1-12* típusú rugóhoz képest *nagyobb*.
5. A sínleerősítés elemeiben, továbbá a pályaszerkezeti rétegekben fellépő *mechanikai igénybevételek lényegesen kisebbek*, ennek következtében azok élettartama jelentősen megnövekszik.
6. A *sínszál, mint rezgőhúr lényegesen nagyobb csillapítást kap*, így a környezetbe átadódó *zajok, és rezgések mértéke jelentősen csökken*.
7. A rugalmasabb szorítórugó nagyobb rugalmasságú közbetét alkalmazását is lehetővé teszi, s ezáltal az előző 1-6. pontokban leírt előnyök tovább fokozhatók.

3. Az SKL-24 típusú szorítókegyellel kialakított osztott rendszerű, GEO lemezes sínleerősítés alkalmazási feltételei Magyarországon

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Út és Vasútépítési Tanszékének Vasúti Felépítményszerkezeti Laboratóriuma által megvizsgált, a VOSSLOH Fastening Systems Kft. (Werdohl) által gyártott *Sk1-24* jelzésű szorítókegyel a következő követelmények és feltételek mellett építhető be és üzemeltethető a Magyar Államvasutak (MÁV) Zrt. vasúti, valamint a Budapesti Közlekedési Vállalat (BKV) Zrt., továbbá a vidéki közlekedési vállalatok földalatti gyorsvasúti (metró), elővárosi gyorsvasúti (HÉV), és közúti villamosvasúti vonalainak sínleerősítéseibe:

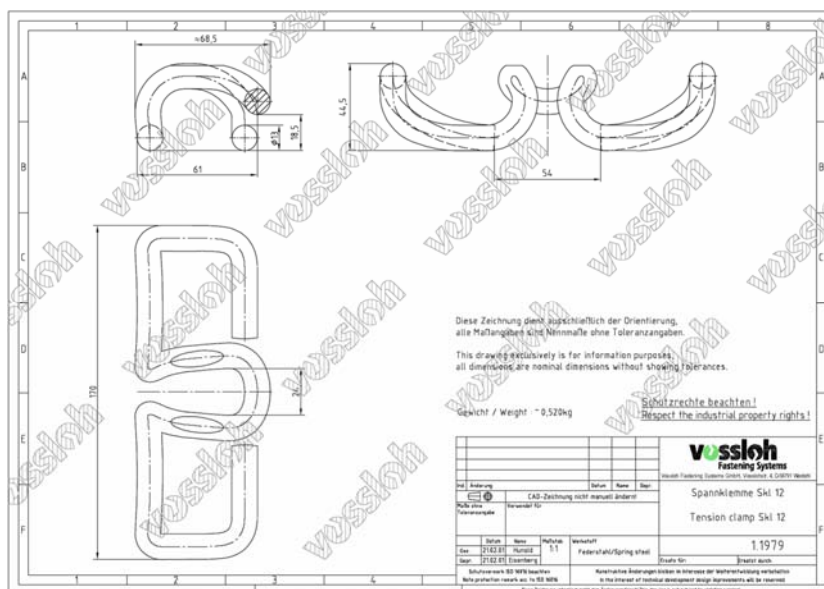
1. Az *Sk1-24* jelzésű szorítókegyel a következő paraméterekkel rendelkező vasútvonalakba építhető be:
  - engedélyezett sebesség: $V \leq 200 \text{ km/h}$,
  - engedélyezett tengelyteher: $Q \leq 225 \text{ kN}$,
  - nyomtávolság: $t = 1435 \text{ mm}$,
  - körívsugár: $R \geq 300 \text{ m}$(földalatti gyorsvasúti vagy közúti villamosvasúti alkalmazás esetén a körívsugár $R \geq 18 \text{ m}$ -ig is csökkenthet, természetesen az előírt csökkentett sebességértékek betartása mellett).
2. Az *Sk1-24* jelzésű szorítókegyel *hegesztett, hézag nélküli, vagy hevederes illesztésű vágányokban* egyaránt alkalmazható.
3. Az *Sk1-24* jelzésű szorítókegyel a *MÁV 48,5-*, az *S 49-*, az *S 54-*, az *UIC 54-*, az *UIC 60 rendszerű Vignol sínek, valamint az Ri 51,4-*, az *Ri 59-*, és az *Ri 60 rendszerű vályús sínek* leerősítésére alkalmas.
4. Az *Sk1-24* jelű szorítókegyel a nagyvasutak, az elővárosi gyorsvasutak (HÉV), a földalatti vasutak (metrók) és a közúti vasutak *zúzottkő ágyazatú, keresztaljas* (fa és beton aljas) *vágányrendszereiben* túlmenően, a *betonágyazatú felépítményi rendszerekben*, továbbá a felsorolt vasutak járműtelepeinek *aknás csarnoki és mosóvágányaiban* alkalmazható.
5. A feszített beton alj, illetve az alátámasztó betonlemez felső felülete a sínleerősítés alatt – a síndőlés biztosítása céljából – *1:20 vagy 1:40 hajlású* (fa alj esetén ékes bordás alátétlemez alkalmazandó).
6. Az *Sk1-24* jelű szorítókegyel – hazai viszonyaink között – *a vasútvonal forgalmi terhelésétől (egy-tonna/év) függetlenül* alkalmazható.
7. Az alkalmazott feszített beton alj, illetve az alátámasztó betonlemez minden elemének és alkatrészének minőségét *megfelelő minőségi bizonylattal* igazolni kell.
8. A beépítéskor az egész pályát az érvényben levő *magyar vasútépítési és pályafenntartási előírások*, illetve a nagyvasúti, a földalatti gyorsvasúti (metró), az elővárosi vasúti, és közúti vasúti *tervezési irányelvek szerint* kell kiképezni, különleges többletkövetelmények nélkül.

Irodalomjegyzék

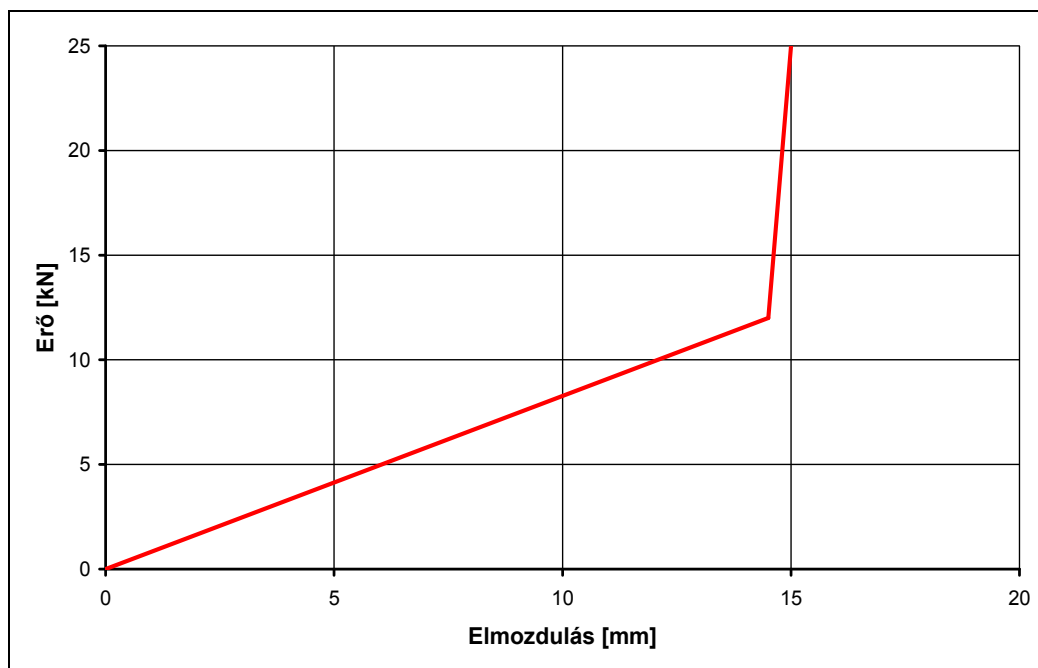
- „MŰSZAKI MEGFELELŐSÉGI VIZSGÁLAT ÉS IGAZOLÁS a VOSSLOH *Sk1-24* típusú szorítókegyellel szerelt, geo lemezes, osztott rendszerű sínleerősítéséről”, BME Út és Vasútépítési Tanszék, FAMÍLIA Bt., 2009;
- „MEGFELELŐSÉGI VIZSGÁLAT ÉS IGAZOLÁS a VOSSLOH 336 (*Sk1-12*) típusú sínleerősítési rendszer szorítókegyel-, és rugalmas közbetét tekintetében módosított változatával (VOSSLOH 336 / *Sk1-24*) kapcsolatban”, FAMÍLIA Bt., 2009. április 30.;

- „MŰSZAKI ALKALMASSÁGI BIZONYÍTVÁNY a VOSSLOH Rail Systems Kft. Skl-12 jelű szorítókenyeléről”,
 BME Út és Vasútépítési Tanszék, M.A.B. 8/2000;
- „Schienenbefestigungssystem für Rippenplatten – System KS 24” (Alátétlemezes sínleerősítési rendszer – KS 24 típusú rendszer), VOSSLOH Fastening Systems GmbH;
- „Schienenbefestigungssystem für Feste Fahrbahn – System 336 D / Feste Fahrbahn System 336 D mit Spannklammer Skl 24” (Szilárd rögzítésű vágányok sínleerősítési rendszere – 336 D típusú rendszer / 336 D típusú szilárd rögzítésű vágányrendszer Skl 24 jelű szorítókenyellel), VOSSLOH Fastening Systems GmbH.

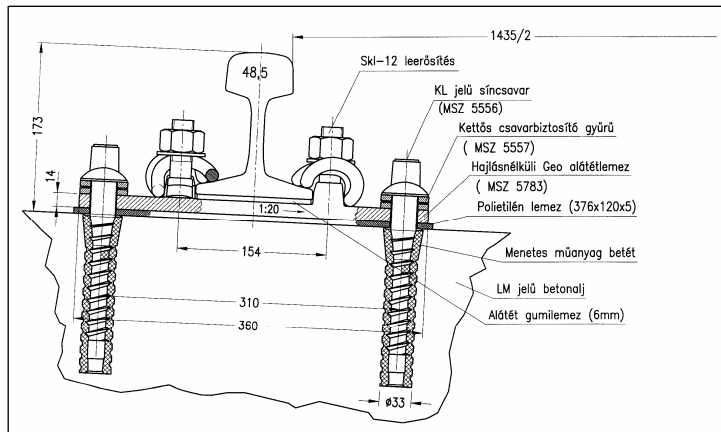
Ábrák:

1. ábra
 Az Skl-12 típusú szorítókenyel

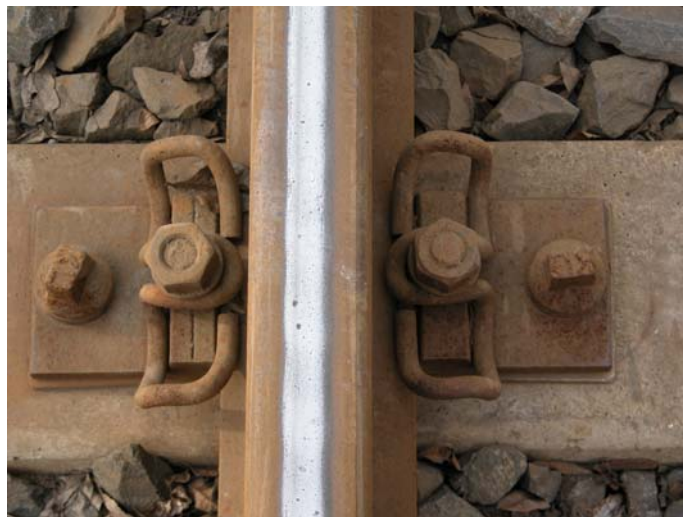

2. ábra
 Az Skl-12 típusú szorítókenyel rugó-karakterisztikája

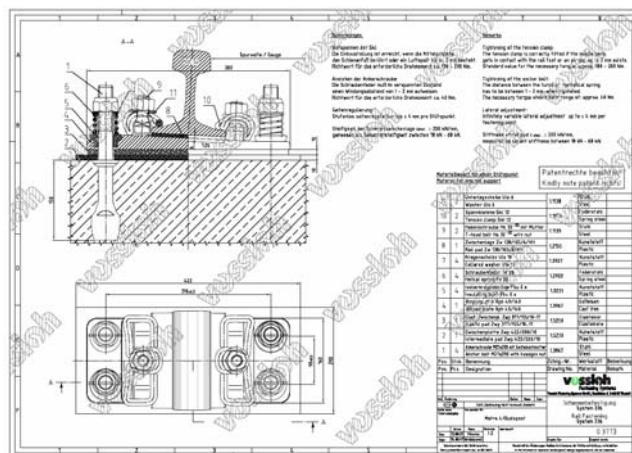

3. ábra

Az Skl-12 típusú szorítórugóval szerelt GEO alátétlemezés sínleerősítés, betonlajon (MÁV 48,5 rendszerű sínszelvényt)

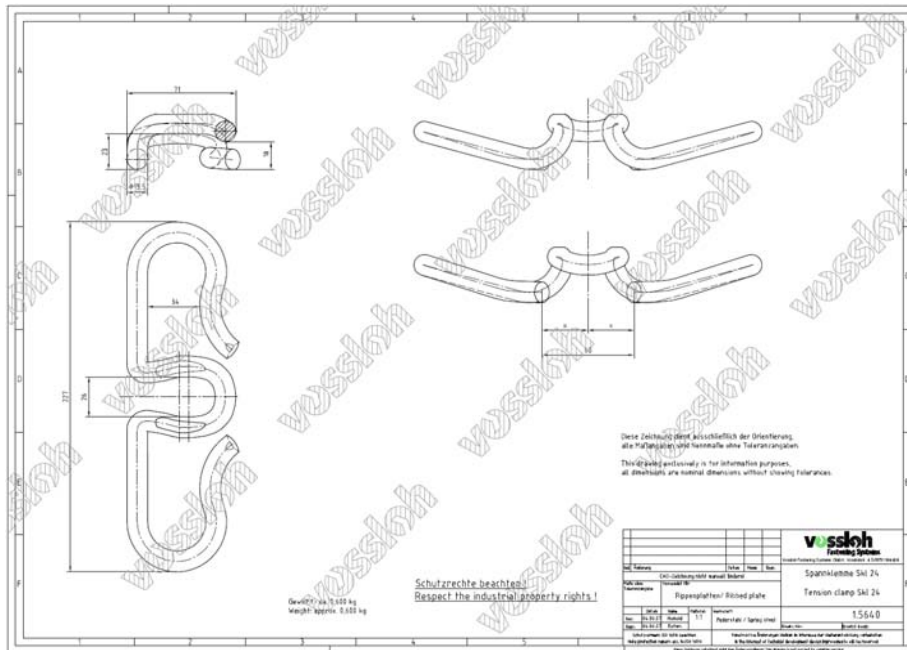

1. kép: Az Skl-12 típusú szorítórugóval szerelt, GEO alátétlemezés, betonlajjas sínleerősítés felülnézetben

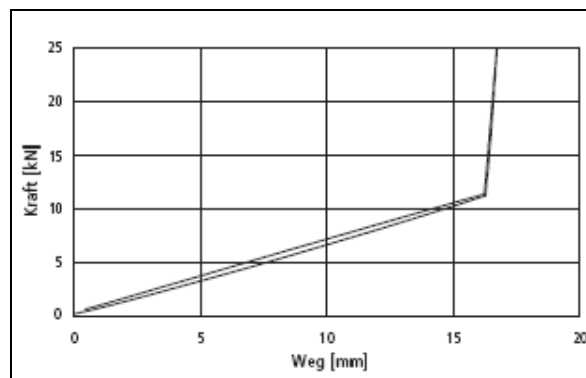

4. ábra

A VOSSLOH 336 típusú sínleerősítés (Skl-12 típusú szorítórugóval szerelve) metszet és nézetrajza UIC 54 rendszerű sín esetében

5. ábra
Az Skl-24 jelű szorítókegely gyártási rajza

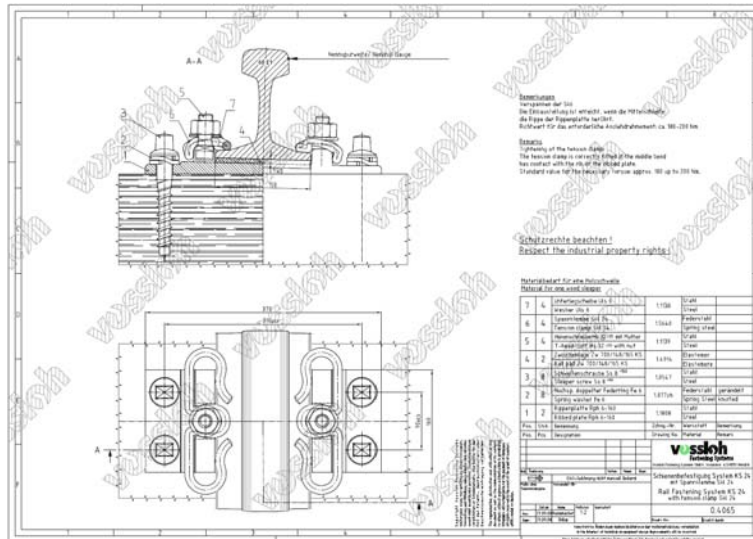
6. ábra
Az Skl-24 típusú szorítórugó erő-elmozdulás diagramja

2. kép
A KS 24 rendszerű, alátétlemezes sínleerősítés
(Skl-24 típusú szorítórugóval), faaljra szerelve, felülnézetben

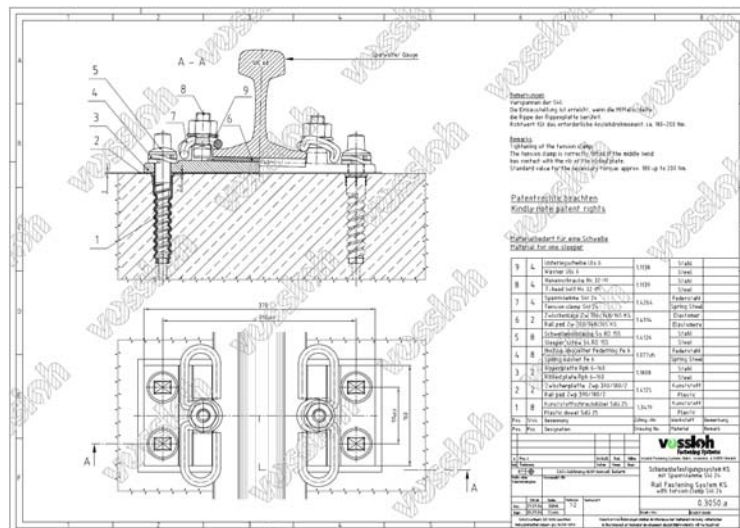
1. táblázat: Az Skl-24 jelű szorítókengyellel kialakított, KS 24 típusú sínleerősítés elemei

Sorszám	Darab	Megnevezés	1.1.1.1.1.1.1.1 Jelölés (német)	Anyag
1.	4	Műanyag betét	Sdü 25	Műanyag
2.	1	Közbetét	Zwp 390/180/2	Műanyag
3.	1	Bordás lemez	Rph 6-180	Acél
4.	4	Grower gyűrű	Fe 6	Rugóacél
5.	4	Síncsavar	Ss RD 155	Acél
6.	1	Közbetét	Zw 700/148/165 KS	Elastomer
7.	2	Szorítókengyel	Skl 24	Rugóacél
8.	2	Csavarszár (anyával)	Hs 32 - 55	Acél
9.	2	Alátét	ULS 6	Acél

7. ábra

Az Skl-24 jelű szorítókengyelekkel felszerelt bordás, alátétlemezés sínleerősítés (német jele KS 24) összeállítási rajza faaljon

8. ábra

Az Skl-24 jelű szorítókengyelekkel felszerelt bordás, alátétlemezés sínleerősítés (német jele KS 24) összeállítási rajza betonraljon